

Llibres i música en temps de desassossec

Brigitte Szenczi, “Hombre” (2011). Drets reservats. Cessió de l’artista

De Maistre i Huysmans. El viatge al voltant del confinament

Som, probablement, la primera societat que ha experimentat una visió global del planeta en forma de pandèmia. Mai, ni al llarg dels dos conflictes mundials –a causa del tipus de tecnologies de la informació que hi havia a l’abast– el món s’ha pogut ‘veure a si mateix’, com un ens unitari. Mai l’espècie ha experimentat la síndrome ‘del vaixell a la deriva’ com en aquests darrers mesos o setmanes; tots viatgem en un Titànic, ja sigui en llitera de tercera o cabina de luxe, a través de l’oceà de l’estat d’alarma, sacsejats pels pics de serra, a babord i estribord, de l’índex de reproducció (Rt). La por ens ha portat a fer el viatge confinats; no a viatjar sinó a què el virus ens viatgi. Si aquest viatge seria fàcilment definible com el desplaçament del punt A fins al punt B, l’antiga normalitat obliga a cercar noves unitats de mesura: nombre de morts diaris, d’ingressats, de positius en PCR, d’asintomàtics, de milions d’euros perduts per la metastasi econòmica i... ‘temps’, temps per arribar a la nova normalitat o temps des del primer positiu –ambdues dades rellevants per sobreviure com a col·lectiu, però no només. I és aquí on volem anar.

El temps ha esdevingut l’autèntica mesura de totes les coses, tant de les que són com de les que no són. D’aquí que, patint-lo, s’escoli sovint entre els passadissos que, a un destí desconegut, ens acosten: «(...) mesuro el temps, ho sé; però ni mesuro el futur, que encara no és; ni mesuro el present que no s’estén per cap espai, ni mesuro el preterit que ja no existeix. ¿que és, doncs, el que mesuro?» (Agustí, *Confessions* XI, XXVI,33).

En la travessia del confinament, el temps està edificant una pàl·lida geografia de sentit en les mateixes cabines on el preferiríem obviar; temps que avui, socialment, només és abastable des d’un algoritme prospectiu d’expectatives. ¿Però podria ser el confinament un temps, no per al desassossec, la incertesa o l’aturada òptica sinó per a

la invitació a un altre tipus de viatge? ¿Per què no hauria de ser el confinament un acte volgut, meditat i, en el cas de no donar-se les dues primeres raons, acaronat per la imaginació de qui se sap depositari de l'immens regal que ens ha fet a tots aquells que han vençut el pànic a sentir-lo com un pes damunt les seves espatlles? Com avisa Pascal –*trending tòpic* els darrers mesos, de citació descontextualitzada a la premsa– el temps de confinament no és temps de condemna o penitència, pel *mälström* en què ha esdevingut la vida moderna, sinó un temps d'oportunitat. Oportunitat per gaudir en la cura de si mateix; per apoderar-nos, en l'escriptura, de la sintaxi del món; de fer, en definitiva, el viatge cap a l'interior: (...) *j'ai dit souvent que tout le malheur des homes vient d'une seule chose, qui est de ne savoir pas demeurer en repos dans une chambre* (Pascal, Blaise, *Pensées*, VIII, 136-139)

Periples de descobriment en què altres ens han precedit i que, ara, voldríem convidar a llegir. *Voyage autour de ma chambre* (1794) del comte Xavier du Maistre (1763-1852) i *Au rebours* (1884) de Joris-Karl Huysmans (1848-1907) proposen l'exaltació literària del més joiós dels confinaments. En el cas de Maistre, la seva habitació a Torí esdevé l'alternativa, com a nou continent, al Grand Tour que des de feia gairebé un segle era el viatge de moda entre les elits europees, alhora que un recorregut residencial pel laberint de la pròpia sensibilitat afectiva, a la manera de Sterne: «(...) miles de personas que no habían osado antes de mí, otras que no habían podido, y finalmente otras que no habían soñado viajar, van a animarse a seguir mi ejemplo (...) Valor, pues; partamos» (Maistre, 13).

La mobilitat del disseny geomètric de l'espai es correspon a la del sentiment d'aturada subjectiva en les parades en què el jo es reconeix com agent creador de natura contemplada. Som al bell mig de la introspecció romàntica.

Huysmans proposa una alternativa personal i única al *comtemptus mundi* que li provoca la incipient massificació industrialitzada del món que ha de viure: fer fugir el seu alter ego, Jean de Floressas Des Esseintes, als afores de París (Fontenay) –fet que permet a Cabrera Infante afirmar que Des Esseintes és el *banlieusard* més extraordinari de la literatura francesa– a la recerca, en eremítica solitud, de la més contranatural (*au rebours*) de les vides, fonamentada només en el plaer de l'enumeració, l'excitació extrema dels sentits i el gaudi de les disbauxes de *l'ennui* més elaborat («res avorreix tant com la diversió»), rodejat d'artefactes, mobles i artifici, de plantes artesanals, vins impossibles o d'una biblioteca de clàssics de l'antiguitat tardana que, en el capítol tercer, a més d'un universitari verge, ens va introduir en la teologia del pecat capital: (...) *de Mario Víctor, autor de un sombrío tratado, iluminado esporádicamente por versos que brillan como el fósforo; de Paulino de Pela, responsable de un helado poema, el Eucharisticon; de Oriencio, obispo de Auch, quien, en los dísticos de su Monitoria, prorrumpe en invectivas contra el libertinaje de las mujeres, cuyos encantos, según declara, acarrear desastres sin cuento a los pueblos del mundo* (Huysmans, 74).

Les extravagàncies de Des Esseintes no són res més que la negació conscient del temps social, de la quotidianitat reglada per la vida dels altres, de l'essència del rusc amb què la fi de segle ja estava amenaçant.

Dos llibres, dos estils, dos moments de la història però una sola necessitat: viatjar sense pressa al voltant del jo, que sempre és a la penombra, desdibuixat o simplement esborrat pel tràfec del carrer, la feina, el futur o la hipoteca.

Joan Carles Cirera Izquierdo (Departament de Filosofia)
Bellaterra, a 3 de juny de 2020